Viite
VNEUS2017-00450, toimenpidepyyntö 20.6.2017

Asia
EU-toiminnan ja vaikuttamisen suunnitelma vuodelle 2018; ympäristöministeriön EU-painopisteet

Ympäristöministeriön EU-toimintannan ja vaikuttamisen painopisteet vuonna 2018 ovat jatkumoa viime vuosina käynnissä olleeseen työhön ilmastonmuutoksen, kiertotalouden, luonnon monimuotoisuuden, vesi- ja meriympäristöpolitiikan sekä rakentamisen aloilla. Vuonna 2018 tehtävällä vaikuttamistyöllä pohjustetaan jo myös Suomen EU-puheenjohtajakauden työskentelyä vuonna 2019. Muistiossa on myös päivitetty ministeriön alustavia näkemyksiä Suomen puheenjohtajakautta ohjaavaan trio-ohjelmaan.

Yleisiä lähtökohtia ympäristöministeriön EU-vaikuttamiseen

Ympäristöministeriön hallinnonalalla on runsaasti EU-sääntelyä ympäristö-, luonnonsuojelu- ja ilmastopolitiikan aloilla sekä rakentamisen energiatehokkuuteen ja rakennustuotteisiin liittyen. Täysin uusia säädöksiä annetaan enää melko harvoin; useimmiten kyse on lainsäädännön uudistamisesta tai mukauttamisesta tekniseen, tieteelliseen tai muuhun kehitykseen. Kulloinkin kyseessä olevien substanssikysymysten ohella yleisinä näkökohtina EU-vaikuttamisessaan ympäristöministeriö korostaa voimassa olevan lainsäädännön täytäntöönpanon tehostamista sekä lainsäädännön uudistamiseen ja virtaviivaistamiseen panostamista mm. järkevän sääntelyn periaatteiden mukaisesti. Vaikuttamisessaan ympäristöministeriö kiinnittää huomiota myös nykyistä tarkempien ja perustellumpien (jäsenvaltiokohtaisten erityispiirteiden huomioiminen) vaikutusarviointien laatimiseen komission ehdotuksista. Lisäksi ympäristöministeriö korostaa eri sektoreiden sääntelyn ja yksittäisten säädösten johdonmukaisuuden varmistamista sekä kiinnittää huomioita raportointivelvoitteiden ja muun hallinnollisen taakan lisäämisen välttämiseen.

Osallistuminen valmisteluvaiheessa olevien EU-lainsäädäntöhankkeiden ja politiikka-aloitteiden sekä EU-sääntelyn valmisteluun on vakiintunut osa ympäristöministeriön työtä. Ministeriön hallinnonalan vastuulla olevan EU-sääntelyn laaja-alaisuuden johdosta kattava yhteistyö myös kotimaassa muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa on vakiintunut osa ministeriön EU-valmistelua ja –vaikuttamista.

Ympäristöministeriö painottaa EU-vaikuttamistaan tässä muistiossa esiin nostetuilla osa-alueilla. Virkamiesten ja ministerin toimesta ympäristöministeriö vaikuttaa tapauskohtaisesti kulloinkin asian käsittelytilanteen edellyttämällä tavalla niin neuvostotyössä kuin myös pitämällä aktiivisesti yhteyttä jäsenvaltioihin, komissioon ja Euroopan parlamenttiin.

Ilmasto

EU:n ilmastopolitiikan kannalta merkittävimmät ilmasto- ja energia-alan lainsäädäntöehdotukset annettiin jo vuosien 2015 ja 2016 aikana. Päästökauppadirektiivin käsittelyssä ollaan jo

trilogineuvottelujen vaiheessa Euroopan parlamentin kanssa. Taakanjako- ja LULUCF-asetusten osalta tavoitteena on neuvoston yleisnäkemys lokakuun 2017 ympäristöneuvostossa ja heti sen jälkeen käynnistää trilogineuvottelut. Suomen mielestä on tärkeää, että EU etenisi 2030 ilmastopakettia koskevissa neuvotteluissa mahdollisimman nopeasti ja saataisiin aikaan sopu, jonka avulla EU voi panna ripeästi toimeen Pariisin sopimuksen mukaiset sitoumuksensa. Niiltä osin kuin neuvotteluja ei saada päätökseen vuoden 2017 kuluessa, jatketaan vuonna 2018 lainsäädäntöehdotuksien viimeistelyä yhdessä komission, muiden jäsenvaltioiden ja Euroopan parlamentin edustajien kanssa. Lisäksi on tärkeää, että EU:n 2030 lainsäädäntöpaketin toimeenpanon kannalta olennaiset yksityiskohdat saadaan viimeisteltyä (komitologiamenettelyssä) hyvissä ajoin ennen vuotta 2020.

Pariisin ilmastosopimuksen osalta Suomi pitää tärkeänä, että Pariisin osapuolikokouksen päätöksessä vuodelle 2018 sovittu dialogi päästövähennysten kokonaistasosta toteutuu riittävän kunnianhimoisena. Pariisin sopimukseen liittyen pidämme myös tärkeänä, että komissio alkaa valmistella ilmastosopimuksen osapuolilta vuoteen 2020 mennessä pyydettyä pitkän aikavälin strategiaa vähäpäästöisestä kehityksestä.

Vuosien 2017 ja 2018 aikana komissiolta odotetaan useita lainsäädäntöehdotuksia ajoneuvojen kasvihuonekaasujen päästövähennyksiin liittyen. Ehdotukset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorille asetettujen päästövähennystavoitteiden saavuttamisen kannalta ja siksi tärkeitä niin Suomen kuin EU:nkin ilmastopolitiikan näkökulmasta. Ehdotukset ovat LVM:n valmisteluvastuulla, mutta ne käsitellään neuvoston ympäristötyöryhmässä.

Kiertotalous, biotalous ja kemikaalit

Komissio antoi joulukuussa 2015 kiertotalouspaketin, ml. ehdotukset kuuden jätedirektiivin muuttamiseksi. Kiertotalouden toimintasuunnitelmaan sisältyy 54 aloitetta, jotka on tarkoitus antaa nykyisen komission toimikauden aikana.

Kiertotalouden edistämiseksi on tärkeää, että paketin toimenpidesuunnitelman toimet etenevät suunnitellusti ja etenemistä seurataan systemaattisesti. Jätedirektiiviehdotusten käsittely on edennyt trilogivaiheeseen ja tavoitteena on, että paketista saavutettaisiin sopu EP:n kanssa vuoden 2017 loppuun mennessä. Mikäli tämä ei onnistuisi, tulisi käsittelyn jatkua neuvostossa vuonna 2018 nopeasti ja tehokkaasti. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että komissio varaa riittävästi voimavaroja myös direktiivien toimeenpanoa tukevaan työhön. Erityisen tärkeänä pidämme kierrätysasteiden laskentaa ja raportointia täsmentävien komission toimeenpanoasetusten valmistelua.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä kiertotalouden ja biotalouden koherenssin edistämistä. Biotalouden mahdollisuuksia olisi hyvä tarkastella kiertotalouden näkökulmasta. Pidämme tärkeänä, että Suomen ajama EU:n biotalousstrategian uudistaminen käynnistyisi mahdollisimman pian.

Komissio on luvannut antaa vuoden 2017 loppupuolella tiedonannon koskien jäte-, tuote- ja kemikaalilainsäädännön rajapintoja sekä julkaista EU:n muovistrategian, jolla on yhteys myös merten roskaantumisen estämiseen. Ympäristöministeriö pitää molempia aloitteita erittäin tärkeinä ja osallistuu aktiivisesti niiden käsittelyyn.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että komissio antaisi EU:n seitsemännessä ympäristöohjelmassa asetetun tavoitteen mukaisesti vuonna 2018 myrkytöntä ympäristöä koskevan strategian. Viimeisimpien tietojen mukaan komissio painottaisi strategiassa erityisesti kemikaalien kestävän käytön näkökulmaa ja sitä, että EU:ssa tavoitteeksi otettaisiin kemikaalien käytön vähentäminen kemikaaleihin liittyvien riskien hallinnan rinnalle. Tiedonanto / strategia valmistuisi vuoden 2018 loppuun mennessä ja kyseessä olisi varsin laaja kokonaisuus, jonka käsittely saattaa jatkua myös Suomen pj-kaudella.

Luonnon monimuotoisuus

Komission vuonna 2015 tekemän väliarvion mukaan luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n strategian päätavoitetta ei ole saavutettu: luonnon monimuotoisuuden katoa ja ekosysteemipalveluiden heikentymistä ei ole saatu pysäytettyä. Lisäksi tavoitteen saavuttamisella on merkitystä myös ilmastonmuutoksen vaikutusten sietokyvyn ja ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta. Tavoite tukee myös EU:n sitoumusta kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen vastaavan tavoitteen saavuttamiseksi. Väliarvion mukaan strategian tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2020 mennessä edellyttäisi jäsenmailta sen toimeenpanon vahvistamista merkittävästi. On tärkeää, että EU ryhtyy ajoissa valmistelemaan EU:n strategian vuoden 2020 jälkeisiä jatkotoimia ja vaikuttaa biodiversiteettisopimuksen strategisten suunnitelmien uudistamiseen.

Komission keväällä 2017 tekemä johtopäätös EU:n luonnonsuojeludirektiivien toimivuustarkastelun tuloksesta osoitti, että ko. direktiivien tavoitteiden saavuttamiseksi ja niiden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi niiden täytäntöönpanoa on tarpeen jatkaa. Näiden arvioiden johdosta komissio antoi huhtikuun 2017 lopulla kokonaisvaltaisen toimintasuunnitelman, jolla strategian toimeenpanoa on tarkoitus edistää merkittävästi ja auttaa edistymään ripeämmin kohti EU:n vuodeksi 2020 asettamaa tavoitetta. Komission tavoitteena on käynnistää esittämänsä toimenpiteet ripeästi, jotta se voi raportoida niiden toteuttamisesta ennen toimikautensa päättymistä vuonna 2019. Suomi tukee komission suunnitelmaa toimintasuunnitelman nopeasta täytäntöönpanosta ja pitää hyvänä, että toimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa laajasti eri toimijoiden kesken niin EU:n kuin jäsenvaltioiden alueellisella ja paikallisellakin tasolla.

Vesipolitiikka sekä meriympäristöpolitiikka

Loppusyksystä 2017 komissio antanee komission kiertotalouden toimintasuunnitelmaan liittyvän ehdotuksen säädöksestä, joka sisältää vähimmäislaatuvaatimukset uudelleen käytettävälle puhdistetulle jätevedelle, maatalouden kasteluvedeksi tai tekopohjaveden muodostamiseen. Ehdotuksen tarkoitus on turvata veden laatu silloin, kun jäteveden uudelleen käyttö on tarpeen veden niukkuuden vuoksi. Huolena on, että esitettävät minivaatimukset eivät riittävästi huomioisi puhdistetun jäteveden käyttöön liittyviä riskejä pohjaveden suojelun tai elintarviketurvallisuuden kannalta. Lisäksi komissio on ilmoittanut, että yhdyskuntajätevesidirektiiviä tullaan tarkastelemaan ja uudistamaan vuoden 2018 loppuun mennessä.

EU:n vesipolitiikassa on käynnistymässä vesipuitedirektiivin uudistusprosessi. Samalla tulee arvioitavaksi myös puitedirektiivin tytärdirektiivit sekä tulvadirektiivi. Asiantuntijaryhmissä arviointityö jatkuu vuonna 2018. Komissio antaa vesipuitedirektiivin tarkistusraportin viimeistään 2019. Asia on merkityksellinen Suomelle mm. siksi, että komissio arvioi, että vesipuitedirektiivin arviointiraportti saattaisi tulla keskusteluun juuri puheenjohtajakaudellemme. Direktiivien lainsäädäntömuutosehdotuksia odotetaan vuonna 2021. Vuoropuhelu komission ja jäsenvaltioiden välillä on tärkeää, jotta vesipuitedirektiivin jatkuva ja kunnianhimoinen kansallinen toimeenpano turvataan vuoteen 2027 ja sen jälkeen. Suomi pitää tärkeänä direktiivin toimeenpanon jatkuvuutta, jotta nykyisen direktiivin toimet hyvän veden laadun saavuttamiseksi voidaan turvata, ja on pitänyt asiaa esillä useiden muiden jäsenvaltioiden kanssa.

Myös meristrategiapuitedirektiivi on tulossa ensimmäistä kertaa arvioitavaksi, kun komissio julkaisee vuoteen 2019 mennessä ensimmäisen laajan arviointikertomuksen direktiivin täytäntöönpanosta. Arviointikertomuksesta mahdollisesti tehtävät neuvoston päätelmät tulisivat täten käsittelyyn puheenjohtajatriomme kaudelle.

Rakentaminen; rakennustuoteasetus

Rakennustuoteasetus (CPR, 2011/305/EU) tulee uudistaa ongelmallisten artikloiden osalta. Asetuksen toimivuudessa on keskeisiä puutteita, jotka edellyttäisivät muutoksia. Asetuksen toimeenpanossa ongelmia aiheuttavat erityisesti rakennustuoteasetuksen tulkinnanvaraisuus ja se, ettei pienyrityksiä helpottaviksi tarkoitettuja artikloja voida käytännössä soveltaa sekä monet harmonisoituihin tuotestandardeihin liittyvät seikat. Rakennustuoteasetuksen toimimattomuus hankaloittaa suomalaisten yritysten toimintaa.

Ympäristöministeriön mielestä komission tulisi kiirehtiä rakennustuoteasetuksen tuomista uudelleentarkasteluun. Komission tulisi antaa muutosehdotus viimeistään vuoden 2018 aikana. Ympäristöministeriö on vuonna 2017 vaikuttanut rakennustuoteasetuksen uudelleentarkastelun edistämiseen laatimalla Suomen REFIT -aloitteen, jonka pohjimmaisena tarkoituksena on saada sujuvoitettua EU-lainsäädäntöä.

Suomen puheenjohtajakautta 2019 ohjaava kolmen pj-maan (ns. trion) 18 kuukauden ohjelma 1.1.2019 – 30.6.2020; päivitys alustaviin näkemyksiin

Ympäristöministeriö on esittänyt toukokuussa 2017 alustavia huomioita puheenjohtajakauttamme 2019 ohjaavaan kolmen pj-maan (ns. trion) 18 kuukauden ohjelmaan 1.1.2019 – 30.6.2020 ympäristö- ja ilmastopolitiikan sekä rakentamisen osa-alueilta. Seuraavassa aiemmin esitettyjä huomioita on joiltakin osin täsmennetty.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Romanian, Suomen ja Kroatian puheenjohtajakausien muodostavassa triossa ja sitä varten laadittavassa neuvoston 18 kuukauden ohjelmassa Suomella lienee keskeinen rooli ympäristö-, luonnonsuojelu- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden asettelussa ja niiden kunnianhimoisessa edistämisessä. Näillä aloilla, kuten myös rakentamiseen liittyvässä sääntelyssä, Romanian ja Kroatian lähtökohdat ovat varsin erilaiset kuin Suomen.

Komission kiertotalouspaketin toimenpideohjelman toteutus jatkuu trion kaudella. Lähiaikoina (2017 / 2018) annettavat tiedonannot ja strategiat saattavat tuottaa lainsäädäntöehdotuksia ja muita aloitteita, joiden tarkempaa aikataulua on vielä tässä vaiheessa vaikea arvioida. Tällaisia voivat olla toimet tuotepolitiikan ohjauskeinoihin (mm. EU:n ympäristömerkki, julkisten hankintojen kriteerit, EMAS, ympäristöjalanjälki –pilotin tulokset). Vuoden 2017 loppupuolella annettava tiedonanto jäte-, kemikaali- ja tuotelainsäädäntöjen rajapinnoista voi aiheuttaa tulevina vuosina voimassa olevan lainsäädännön tarkistuksia. Samoin vielä tänä vuonna odotettavan EU:n muovistrategian pohjalta annettavien aloitteiden käsittely voinee myös osua pj-triomme kaudelle.

Myös kemikaalipolitiikan alalta on odotettavissa useita mahdollisia direktiivien uudistamisia ja muita voimassa olevan lainsäädännön tarkistuksia. Kansainväliset kemikaalisopimukset saattavat aiheuttaa alan EU-sääntelyn tarkistamistarpeita. EU:n strategiaa myrkyttömästä ympäristöstä odotetaan v. 2018 loppuun mennessä ja koska kyseessä olisi varsin laaja kokonaisuus, sen käsittely neuvostossa jatkuisi trion kaudella (mahdollisesti käsittelyssä strategian toimeenpanoon liittyviä lainsäädäntöehdotuksia).

Ilmastopolitiikan osalta 18 kuukauden ohjelmaan jäänee EU2030 paketin viimeistely (lähinnä mahdolliset vielä avoinna olevat liikenteen ja energiaunionin alaiset lainsäädäntöehdotukset sekä pakettiin liittyvien yksityiskohtien hyväksyminen komitologiamenettelyssä). Pariisin sopimuksen toimeenpano, ml. EU:n ja sen jäsenvaltioiden NDC:n (Nationally Determined Contribution) päivitys sekä EU:n pitkän aikavälin vähäpäästöstrategian valmistelu ja hyväksyminen (v. 2020 mennessä) on syytä nostaa ohjelmassa esiin.

Vuoden 2017 lopulla komissiolta odotetaan asetusehdotusta uudelleenkäytettävän veden minimivaatimuksista. Lisäksi komissio on ilmoittanut, että yhdyskuntajätevesidirektiiviä tullaan tarkastelemaan ja uudistamaan vuoden 2018 loppuun mennessä. Näiden ehdotusten käsittelyt voivat hyvinkin olla vielä käynnissä pj-triomme kaudella.

Komissio julkaisee vuoteen 2019 mennessä ensimmäisen laajan arviointikertomuksen meristrategiapuitedirektiivin täytäntöönpanosta. Arviointikertomuksesta tehtäneen neuvoston päätelmät ja niiden käsittely saattaa ajoittua Suomen puheenjohtajuuskaudelle tai ainakin trio-ajanjaksolle.

EU:n vesipolitiikassa on käynnistymässä vesipuitedirektiivin uudistusprosessi. Myös puitedirektiivin tytärdirektiivit sekä tulvadirektiivi tulevat arvioitavaksi. Komissio antaa vesipuitedirektiivin tarkistusraportin viimeistään 2019. Asia on merkityksellinen Suomelle mm. siksi, että komissio arvioi, että vesipuitedirektiivin arviointiraportti saattaisi tulla keskusteluun juuri puheenjohtajakaudellemme. Direktiivien lainsäädäntömuutosehdotuksia odotetaan vuonna 2021.

Luonnon monimuotoisuuteen (biodiversiteettiin) liittyvät kysymykset nousevat trion kaudella ajankohtaisiksi siitä syystä, että EU:n tulee valmistella jatkotoimia vuoteen 2020 ulottuvan biodiversiteettistrategiansa osalta sekä linjauksiaan vuonna 2020 pidettävää YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokousta varten, missä uudistetaan sopimuksen keskeisiä strategisia suunnitelmia.

Myös EU:n seitsemäs ympäristöohjelman ja EU:n ympäristöalan rahoitusvälineen (LIFE) kaudet tulevat päätökseen vuonna 2020, joten keskustelu niiden jatkosta on mahdollisesti käsittelyssä Suomen puheenjohtajakaudella, mutta joka tapauksessa trion kaudella.

Mikäli komissio antaisi vuonna 2018 ehdotuksen rakennustuoteasetuksen (305/2011) uudistamiseksi, ehdotus olisi kaiketi edelleen käsittelyssä Suomen puheenjohtajakauden käsittävän trio-ohjelman aikana. Suomen oltua aktiivinen asiassa REFIT-foorumin puitteissa ja ottaen huomioon triomaiden erilaiset lähtötasot ko. asiassa asetuksen uudistamisen edistäminen oletettavasti nojautuisi paljolti Suomen työpanokseen. Rakennustuoteasetuksen uudistamiselle on tarvetta alan sisämarkkinoiden ja erityisesti pienyritysten toimintaedellytysten parantamiseksi.

LIITTEET

Asiasanat	EU-asioiden komitea, EU-koordinaattorit
Hoitaa	**VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TK, TULLI, UM, VM, VTV, YM